

سیره و زندگینامه امام جواد(ع)؛ از تولد تا شهادت

علمای شیعه همگی بر فضل، بزرگواری، علم، حلم و دیگر کمالات آن حضرت تصریح کرده اند و او را همچون جدش رسول خدا (ص) و علی ابن ابی طالب علیه السلام جامع خوبیها شمرده اند ...

خبرگزاری مهر- علمای شیعه همگی بر فضل، بزرگواری، علم، حلم و دیگر کمالات آن حضرت تصریح کرده اند و او را همچون جدش رسول خدا (ص) و علی ابن ابی طالب علیه السلام جامع خوبیها شمرده اند و علمای بزرگ اهل سنت نیز همگی بر فضیلت و برتری امام (ع) بر اهل زمان خود اعتراف کرده اند. از ویژگی های ولادت امام نهم علیه السلام این است که شیعیان از مدتها قبل بی صبرانه منتظر ولادت آن حضرت بودند. احادیث زیادی از رسول خدا (ص) و امامان پیشین، ولادت امام جواد (ع) را خبر داده بودند. امام رضا از پدرش موسی بن جعفر (ع) و از رسول خدا (ص) نقل می کند که فرمود: پدرم فدای پسر بهترین کنیزان باد، پسر همان (زنی) که اهل "نوبه" است.

به رغم این روایات، انتظار شیعیان تا مدتها نه تنها برآورده نشد که تبدیل به نگرانی گشت؛ چون آن که آنان می دیدند بیش از 45 سال از زندگانی امام هشتم (ع) سپری شده است و هنوز فرزند پسری ندارد. بیم آنان بیش تر از آن جهت بود که دستگاه جور و ستم عباسی بر آن حضرت یورش برده و قبل از آن که فرزندش شود او را به شهادت برساند. این نگرانی با تبلیغات و پخش شایعات از سوی سران واقفیه مبنی بر زنده بودن امام کاظم (ع) و غیبت آن حضرت و عقیم بودن امام رضا (ع) به اوج خود رسید به حدی که برخی نسبت به امامت پیشوای هشتم (ع) نیز دچار تردید شدند.

سرانجام مولود منتظر در شب دهم ماه رجب سال 195 هجری به دنیا آمد. مورخان و محدثان نسبت به سال ولادت باسعادت نهمین پیشوای شیعیان، حضرت امام محمد تقی علیه السلام، اتفاق نظر دارند و همگی تولد آن بزرگوار را به سال 195 هجری در مدینه منوره نوشته اند و به ماه و روز میلاد اختلاف نظر دارند.

هنگامی که بارداری "خیزران" معلوم شد، "حکیمه" دختر موسی بن جعفر (ع)، خدمت برادرش امام رضا (ع) نامه ای نوشت و آن حضرت را از این امر مطلع ساخت. وقتی که فرزند به دنیا آمد امام هشتم (ع) طبق سنت حضرت رسول خدا (ص) و پدرانش علیهم السلام امام جواد (ع) را تحنیک (جویدن خرما و مالیدن آن به کام نوزاد است که رسول خدا (ص) نسبت به نوزادان انجام می داد) کرد و در گوش راست او اذان و در گوش چپش اقامه گذاشت. آن حضرت آن شب را تا صبح در کنار گهواره فرزندش بود و با او نجوا می کرد و اسرار الهی و علوم غیبی را به او تعلیم می داد. حضرت رضا (ع) در همان شب ولادت، شیعیان را از تولد فرزند خود آگاه کرد و فرمود: حق تعالی به من پسری عنایت کرد که چون موسی بن عمران شکافنده دریاهاست و نظیر عیسی بن مریم (ع) است که حق تعالی مادر او را مقدس و مطهر گردانید و طاهر و مطهر آفریده شده بود. با شنیدن این خبر دل شیعیان شاد، چشم آنان روشن و نگرانی ایشان برطرف شد و خدا را بر این نعمت سپاس گفتند.

با ولادت آن گرمی، دشمنان و بدخواهان به ویژه واقفیه مایوس و ناکام شده از موضع خود عقب نشستند و دوستان و شیعیان شادمان شدند و شک و تردید آنان به یقین و استواری ایمان تبدیل گشت و به همین دلیل پدر بزرگوارش فرموده است: "این مولود، مولودی است که در اسلام، پربرکت تر از او برای شیعیان ما زاده نشده است".

امام هشتم شیعیان، نام مولودش را به نام جدش رسول خدا (ص) "محمد" گذاشت. زیرا در صحیفه ای که از آسمان نازل شده بود، آن حضرت، کنیه "ابوجعفر" را برای فرزندش انتخاب کرد و همواره او را با این کنیه می خواند و چون در نام و کنیه با پیشوای پنجم "امام محمد باقر" (ع) مشترک بود، نزد مورخان و محدثان به "ابوجعفر ثانی" مشهور گشت. کنیه دیگر و غیر مشهور آن حضرت "ابوعلی" است که به مناسبت فرزند گرانقدرش "علی النقی" بر آن حضرت گذاشته بودند. در کتاب های تاریخ و حدیث لقبهای زیادی برای پیشوای نهم (ع) ذکر شده است از جمله: "تقی"، "جواد"، "مرضی"، "متوکل"، "متقی"، "زکی"، "متجب"، "مرتضی"، "قانع"، "عالم ربانی"، "رضی"، "مختار"، "صادق"، "صابر" و "فاضل". همچنین در میان شیعیان و اهل سنت به لقب "باب المراد" مشهور بود، زیرا حاجت های مردم را بسیار برآورده می ساخت و کرامتهای بی شماری از آن حضرت دیده شده ولی مشهورترین لقب های امام نهم (ع) "تقی" و "جواد" است.

هر یک از این القاب برای امام (ع) بیانگر ویژگی های اخلاقی و روحی، برجستگی های معنوی و رفتاری و فضایل و کمالات نفسانی است که آن حضرت را از دیگران ممتاز می ساخته است. آن حضرت باتقواترین فرد اهل زمان خود بود و کسی در جود و بخشش در مرتبه آن حضرت قرار نداشت.

پدر ایشان حضرت علی بن موسی الرضا (ع) است. مادر آن حضرت بانوی پاکدامن و بافضیلتی است که به جمیع کمالات معنوی و اخلاقی دست یافته بود و شایستگی آن را داشت که صدف گوهر و وجود امام جواد (ع) گردد و آن بزرگوار را در دامان پاک خود پرورش دهد. مورخان نام های متعددی برای او ذکر کرده اند: سبیکه، ریحانه، دره، صفیه، حصانه، ولی امام رضا او را خیزران نامید و کنیه مبارکش "ام الحسن" بود. این بانوی بافضیلت که مسعودی او را برترین زنان عصر خود می شمارد بانویی بود که او را همراه با جمعی از بزرگان از آفریقا برای فروش به مکه معظمه آورده بودند و چون مقدر گشته بود که رحم مطهر او بستر پرورش امام باشد، افتخار همسری ثامن الائمه را پیدا کرد.

امام جواد فرزندان صالح، متقی و با فضیلت داشت که از برجسته ترین مردمان زمان خود بودند. تعداد فرزندان آن حضرت، دو پسر به نام های علی بن محمد، امام دهم (ع) و موسی معروف به مبرقع و دو دختر به نام های فاطمه و امامه.

امامان معصوم علیه السلام از نظر داشتن صفات عالی انسانی و از جمله مکارم اخلاق در حد اعلای کمال هستند. سجایا و مکارم اخلاقی امامان معصوم از والاترین منبع اخلاق سرچشمه گرفته است. آنان اخلاق نیک را از جد گرامیشان پیامبر اسلام (ص) به ارث برده اند و آیین تمام نمای رسول خدا (ص) هستند. فضائل و مکارم اخلاقی امام جواد (ع) به گونه ای بود که همگی حتی مخالفان و دشمنان بدان اعتراف کرده و با دیدن آن خصال برجسته ناخودآگاه مجذوب آن وجود الهی شده، زبان به مدح و ستایش می گشودند.

عبادت های پیوسته امام و نیایش های شبانه آن حضرت مشهور بود. اظهار نیازمندی به درگاه ایزد متعال خصوصیت ویژه همه امامان و از جمله امام جواد (ع) بود. دعاها و فراوانی از امام جواد در کتب ادعیه نقل شده است: از جمله دعای ایشان در طلب توبه، طلب خیر، طلب روزی و ... که حاکی از اظهار نیاز پیوسته ایشان به قادر متعال است.

زهد امام جواد (ع) نیز مانند دیگر فضایل ایشان نمود بسیار داشت. با اینکه مدتی در کاخ مامون زندگی می کرد و خلیفه نیز سعی داشت او را به سوی مظاهر مادی جلب کند ولی ایشان به هیچ وجه بدانها دل بستگی نداشت.

امام جواد برای تربیت شیعیان و مسلمانان در زمینه های مختلف اخلاقی و تربیتی، بیاناتی دارد که توجه به آنها برای شیعیان شایسته و لازم است. امام جواد به تأخیر انداختن توبه، امروز و فردا کردن، اصرار بر گناه و ایمن شدن از مکر خدا بر حذر می دارد و مومن را به سه نیاز واقعی اش توجه می دهد: توفیق خدایی، واعظ نفسانی و قبول نصیحت، برای هر چیزی زینتی می شمرد و از متوجه شدن انحصاری به زینت های مادی هشدار می دهد.

یکی از راه های شناسایی هر فرد، توجه به اظهار نظر مخالفان و موافقان در مورد وی است. امام جواد (ع) شخصیتی بی نظیر و جامع کمالات و فضایل علمی و اخلاقی بود که دوست و دشمن را تحت تأثیر قرار داد، و به اعجاب و تحسین واداشت. امام هشتم علی بن موسی الرضا (ع) همیشه آن حضرت را با احترام یاد می کرد.

علمای شیعه همگی بر فضل، بزرگواری، علم، حلم و دیگر کمالات آن حضرت تصریح کرده اند و او را همچون جدش رسول خدا (ص) و علی ابن ابی طالب علیه السلام جامع خوبیها شمرده اند. علمای بزرگ اهل سنت نیز همگی بر فضیلت و برتری امام (ع) بر اهل زمان خود اعتراف کرده اند.

امام جواد علیه السلام دوران کودکی را تحت تربیت و سرپرستی پدر بزرگوارش سپری کرد. در آن دوران برخلاف تمام کودکان به تفکر و تعمق می پرداخت و سرگرمی های کودکانه او را به خود مشغول نمی کرد. امام هشتم علیه السلام از همان اوان کودکی و از زمان تولد به تعلیم فرزندش می پرداخت و علوم الهی را به او سپرد.

این تعلیم و تعلم از جانب امام (ع) و فرزندش در حضر و سفر ادامه داشت. هر گاه امام رضا (ع) به سفر می رفت، با نوشتن نامه به فرزندش مطالب مفید و لازم را به ایشان یادآوری می کرد. هنگامی که آن حضرت به قصد خراسان مدینه را ترک کرد، فرزندش را به عنوان وصی و جانشین خود معرفی کرد و اهل بیت و شیعیانش را، اطاعت و فرمانبری از آن حضرت فراخواند.

وقتی امام هشتم (ع) به دست مامون به شهادت رسید، امام جواد (ع) به قدرت خداوند در طوس حاضر شد و آن حضرت را غسل داد و کفن کرد و بر بدن پدر نماز خواند و خاندانش را از شهادت امام (ع) آگاه کرد. و دستور داد مہیای عزاداری شوند. قرض های پدرش را پرداخت و در آن سن کودکی وظیفه و مسئولیت امامت را عهده دا شد.

امام جواد (ع) در سال 202 هجری در حالی که هفت سال و اندی داشت به امامت رسید. امامت از نظر شیعه به معنی جانشینی پیامبر (ص) و داشتن علم، شایستگی ها و مسئولیت های رهبری اوست. شیعیان از دو راه امامان خود را شناخته و آنان را از بین

مدعیان دروغین امامت تشخیص می دادند.

- توجه به معرفی پیامبر و امامان پیشین

- توجه به ویژگی های فردی و فضایل و کمالات متعالی و برتر امام

از آن جا که امامت امام جواد (ع) ویژگی های خاصی داشت و آن حضرت در دوران خردسالی عهده دار امامت می گشت و این مسئله پیامدهای گوناگونی را در پی داشت؛ پیشوایان معصوم به ویژه امام هشتم (ع) سعی می کردند زمینه را برای پذیرش امامت آن حضرت آماده سازند.

امام جواد (ع) بخش عمده زندگی خود را همزمان با مامون خلیفه دوروی عباسی گذراند. او با مکر و حيله های فراوان سعی داشت امام (ع) را از مقام قدسی پایین آورده و به زر، زبور و فساد خلافت بیالاید و روش خود را که در مورد امام رضا علیه السلام به سنگ خورده بود، در مورد امام جواد علیه السلام به هدف برساند.

او در نخستین اقدام، امام جواد (ع) را به مرکز خلافت احضار کرد تا علاوه بر نظارت مستقیم بر ایشان به اهداف خود جامه عمل بپوشاند. مامون در راستای اجرای مقاصد خود، دخترش را به عقد امام درآورد و سعی کرد مجلس باشکوه و با اسراف و ریخت و پاش های فراوان به راه اندازد به طوری که هم امام را در ان سهیم جلوه دهد و هم توجه آن حضرت را به مظاهر دنیوی جلب کند ولی امام (ع) با برخورد عقیفانه خود او را ناکام ساخت.

مامون که نتوانسته بود قداست امام را خدشه دار کند و تمام اقداماتش را ناکام می دید. تصمیم به قتل آن حضرت گرفت و شبی در حال مستی بر او حمله کرد ولی امام (ع) به طور معجزه آسایی نجات یافت.

امام جواد از کسانی که با ظالمان و حاکمان ستمگر همراه بودند، تنفر داشت و این تنفر خود را نیز اعلام می کرد و با این که مامون سعی داشت با کشاندن امام (ع) به دستگاه خلافت، آن حضرت را با خود همراه نشان دهد اما امام (ع) با رد هر گونه همکاری و اظهار علاقه به بازگشت به مدینه اعلام کردند که نه با مامون همراه است و نه از بودن در دستگاه خلیفه راضی. امام جواد (ع) ازدواج با دختر مامون را پذیرفت تا هم خود را از خطر مرگ برهاند و هم موقعیت خوبی برای شیعیان فراهم سازد؛ زیرا با بودن امام (ع) در دربار شیعیان از آزادی بهره مند می شدند.

امام جواد علیه السلام در جامعه اسلامی از موقعیت بالایی برخوردار بود و در امور مربوط به امامت فعالیت گسترده ای داشت. از این رو معتصم عباسی هنگامی که به خلافت رسید، آن حضرت را به بغداد احضار کرد تا او تحت نظر خود داشته باشد و از گسترش نفوذ امام (ع) جلوگیری کند. شکست علمی فقهای درباری، از جمله قاضی القضاة، وی را به سعایت امام (ع) وا داشت. او عمل خلیفه به فتوای امام و رد فتوای علمای درباری را شکستی برای دستگاه خلافت و پیروزی برای امام جواد جلوه داد و معتصم با شنیدن سخنان قاضی متوجه عمق خطر شد و تصمیم گرفت هر چه زودتر نقشه قتل امام (ع) را اجرا کند.

معتصم این بار کسی را برای اجرای این توطئه انتخاب کرد که یقین داشت به وسیله او به هدف پلید خود می رسد و او مامور و جاسوس ویژه دستگاه خلافت در اندرون خانه امام (ع) یعنی ام الفضل دختر مامون بود.

"ام الفضل" زهر دریافتی از معتصم را در انگور قرار داد و خدمت امام جواد (ع) آورد و آن حضرت را مسموم کرد. امام علیه السلام در آخر ذیقعده سال 220 هجری در حالی که 25 سال از عمر پربرکتش می گذشت به شهادت رسید و پیکر پاکش در کنار جد بزرگوارش حضرت موسی بن جعفر (ع) در قبرستان قریش در بغداد به خاک سپرده شد. بارگاه ملکوتی این دو پیشوای معصوم به کاظمین معروف است و زیارتگاه و کعبه آمال شیفتگان حق و دوستداران مکتب امامت و ولایت است.